

Laboratorní preanalytická fáze

příprava analytického vzorku

Preanalytická fáze

- Proces laboratorní diagnostiky
- Tři fáze: preanalytická
analytická
postanalytická
- Preanalytická – mimolaboratorní
laboratorní
- Mimolaboratorní – příprava pacienta, odběr,
identifikace, transport

Transport biologického materiálu

- Donáška
- Potrubní pošta
- Transportní vozidlo - chlazení

transportní vozidlo s chladícím agregátem a monitorováním teploty

přenosný
mrazicí box

Preanalytická fáze laboratorní

- Příjem a identifikace biologického materiálu – povinné údaje, kontrola
- Vložení identifikačních údajů pacienta do LIS – manuálně, pomocí načítacího zařízení nebo automaticky při načtení čárového kódu
- Příprava analytického vzorku – centrifugace (rozložení, bezpečnost)
- Označení analytického vzorku čárovým kódem
- Vytvoření sekundárních analytických vzorků – aliquotů (aliquoting) a jejich označení štítky s čárovým kódem (labeling)
- Roztřídění analytických vzorků pro jednotlivá cílová pracoviště laboratoře (sorting)

Laboratorní informační systém (LIS)

- Laboratoře – data – jejich shromáždění a zpracování
- Tvorba laboratorního nálezu
- Předání nálezu lékaři – tisk – elektronicky
- Historie – sběr a uložení dat
- PC – síť
- Čárový kód – jedinečná číselná identifikace
- Oboustranná komunikace

LIS

- Definice metod
- Vklady
- Nálezy
- Kontrola nálezů
- Interní kontrola kvality
- Ekonomika
- Statistika

centrifugace

Centrifugace (odstředění)

- Postup, který využívá odstředivé síly pro dělení látek různé hustoty, zrychluje proces sedimentace částic
- Používá se k :
  - ✓ Dělení směsi nemísitelných kapalin
  - ✓ Odstranění sraženin
  - ✓ Izolace nebo odstranění buněk a subcelulárních částic
  - ✓ izolace, koncentrace buněk (cytologický preparát z likvoru cytospin)
  - ✓ Zahuštění bílkovin (moč, likvor)

Způsoby centrifugace

- **Diferenciální** - běžná, založena na rozdílné sedimentační rychlosti částic, určité částice jedné velikosti zcela sedimentují, k odstranění buněk, sraženiny, buněčný homogenát na částice

Probíhá v homogenním mediu s nižší hustotou než jakou sedimentují částice

- **Izopyknická** – rozdělení částic na základě rovnovážné centrifugace, princip rozdílu hustoty částic nezávisle na jejich ostatních vlastnostech, používá se prostředí o měnící se hustotě (hustotní gradient).

k přípravě hustotního gradientu se používají roztoky sacharózy, polymerů, solné roztoky (CsCl), jsou dva typy hustotních gradientů:

- diskontinuální (několik různě hustých vrstev, dělené částice se soustředí na hranici mezi dvěma vrstvami)
- kontinuální (změna hustoty plynulá v celém rozsahu zkumavky)

Použití k dělení makromolekul (bílkoviny, nukleární kyseliny)

Význam:

- odstranění sraženin (krevní koláč, deproteinace....)
- odstranění buněk (získání plazmy z nesrážlivé krve)
- izolace; koncentrace buněk
(cytologický preparát z likvoru – cytospin)
- zahuštění bílkovin (moč, likvor)
- dělení směsi nemísitelných kapalin

Centrifugační síla

- Vliv gravitace nahrazen použitím centrifugy
- Zkumavky se pohybují v tzv. rotoru po kruhové dráze
- Působí na ně odstředivá síla, je tím větší, čím větší rychlostí a po delší dráze se zkumavky pohybují (*síla závisí na poloměru rotoru a jeho rychlosti otáčení*)

$$F = m \cdot r \cdot \omega^2$$

m – hmotnost částic

r – poloměr, tj. vzdálenost dna centrifugační zkumavky od osy otáčení (uvedeno v dokumentaci rotoru)

ω - úhlová rychlost ($\omega = 2 \pi f$, kde f je frekvence otáček).

Součin $r \cdot \omega^2$ [$\text{m} \cdot \text{s}^{-2}$] odpovídá *centrifugačnímu zrychlení*

O rychlosti sedimentace vedle centrifugační síly rozhoduje rozdíl mezi hustotou centrifugované částice a rozpouštědla (přímo úměrně) a faktor tření (nepřímo úměrně)

Relativní centrifugační síla (R);
anglický termín *Relative Centrifugal Force (RCF)*

vyjadřuje poměr mezi centrifugačním zrychlením
a zrychlením tíhovým

udává kolikrát je vyvolané centrifugační zrychlení vyšší
než tíhové zrychlení

Udává se v násobcích g

$$R = r \cdot \omega^2 / g$$

10 000 x g ≈ 100 000 m.s⁻²

Relativní centrifugační síla R se snadno vypočítá pro kteroukoli centrifugu a daný počet otáček

$$R = 4,02 \cdot f^2 \cdot r$$

(je-li frekvence otáček uváděna v jednotkách $[s^{-1}]$ a vzdálenost r v $[m]$)

$$R = 1,12 \cdot f^2 \cdot r \cdot 10^{-5}$$

je-li frekvence otáček uváděna v jednotkách $[min^{-1}]$ a vzdálenost r v $[cm]$

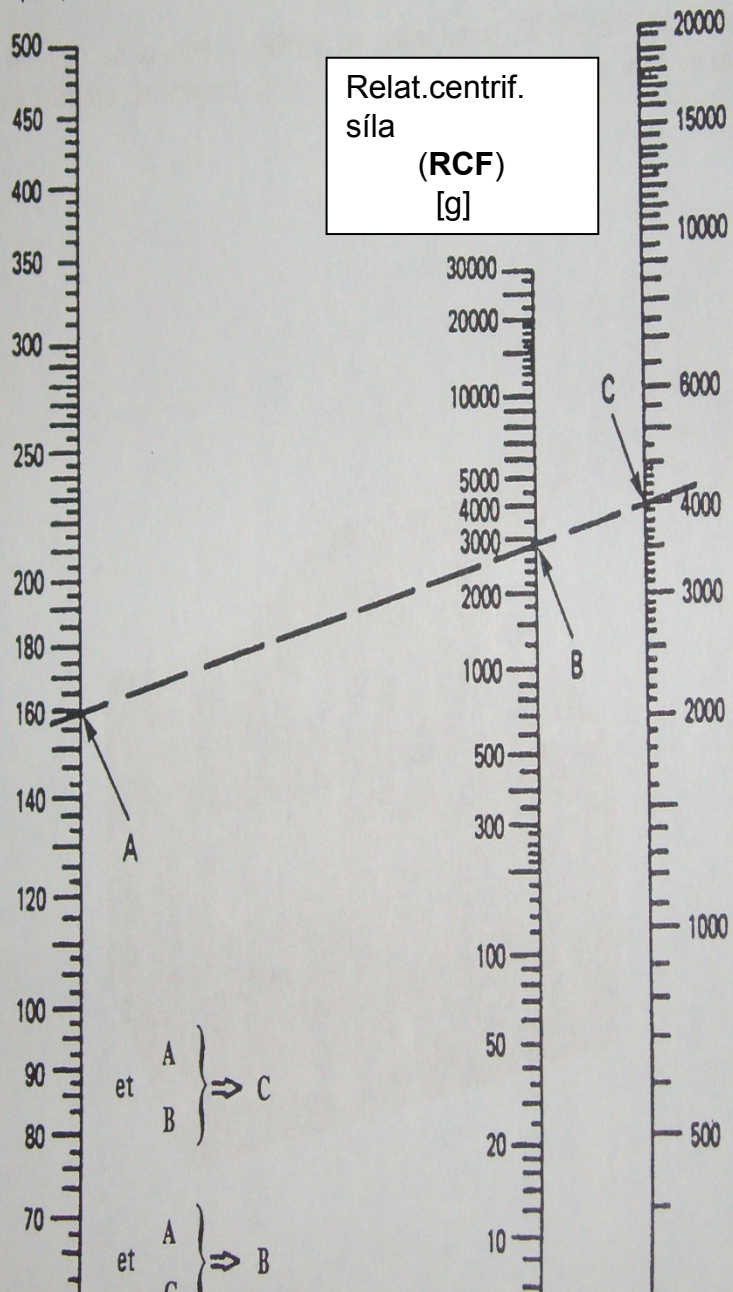
Lze určit rovněž z nomogramu

r (poloměr rotoru)
[mm]

otáčky
[f / min.]

Relat.centrif.
síla
(RCF)
[g]

et A } $\Rightarrow$ C
B }

et A } $\Rightarrow$ B
C }

Typy centrifug

Dle dosahovaného odstředivého zrychlení:

- Nízkoobrátkové - zrychlení $5 \cdot 10^4 \text{ ms}^{-2}$ (5000 x g)
- Středněobrátkové - zrychlení $2 \cdot 10^5 \text{ ms}^{-2}$ (20000 x g)
- Vysokoobrátkové - zrychlení 10^7 ms^{-2}

ultracentrifugace virů, rotory těchto centrifug pracují ve vakuu, čímž se omezuje odpor vzduchu a tím vyvolaný vznik tepla třením)

Dle konstrukce rotoru :

- Rotory výkyvné - menší zrychlení, rozdělení
horizontální (odstředivá síla
kolmo ke dnu)
- Rotory úhlové - větší počet otáček, kratší doba
dělení

STAINLESS
STEEL

max rpm 4300

Jouan

T40

max load 3,70 kg

Jouan

v.c. 00531119

0000

SPEED / RPM

~ $\square$ 300
● $\square$ 300
● $\square$ 300

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14000

min STOP
0 min TIME START

A 14

17000 mm
8
9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
HERAEUS SEPATECH
Cat.-No. 3743
1 2 3 4 5 6 7

Centrifugace

- Krevní elementy (erytrocyty, leukocyty, trombocyty, v případě séra krevní sraženina) - vyšší specifická hustota - účinkem odstředivé síly do dolní části odběrové nádobky
- V horní části sérum případně plazma
- Separační gel - specifická hustota mezi krevními elementy a sérem nebo plazmou
  - po centrifugaci mezi nimi – oddělení
  - zabrání průniku látek z krevních elementů (např. draslíku) do séra nebo plasmy
  - odstraňuje nutnost sérum nebo plazmu po centrifugaci přenést do jiné zkumavky

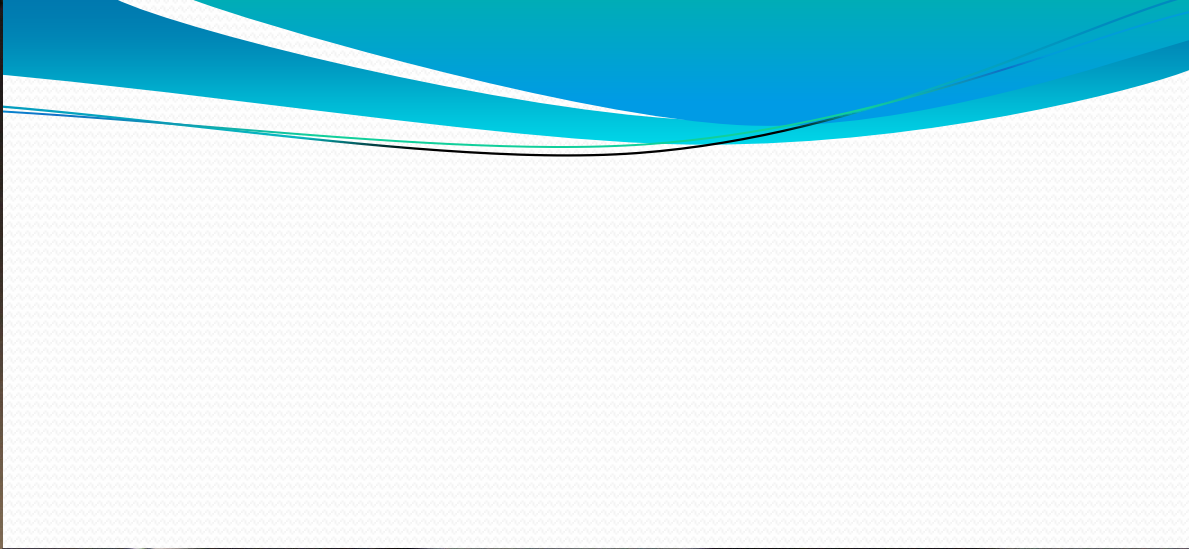
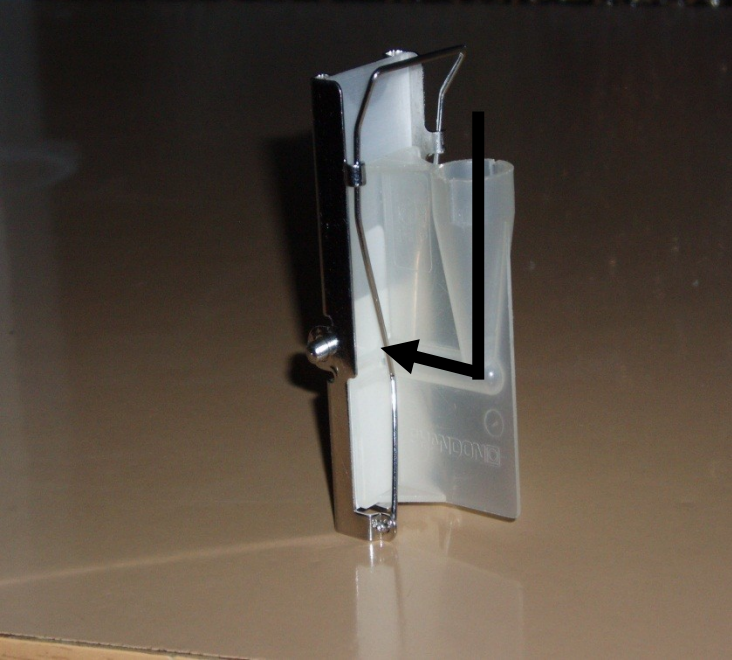

Cytofuga

Příprava mikroskopického preparátu
k cytomorfologickému vyšetření mozkomíšního
moku - cytospin

Speciální centrifugační nádoby

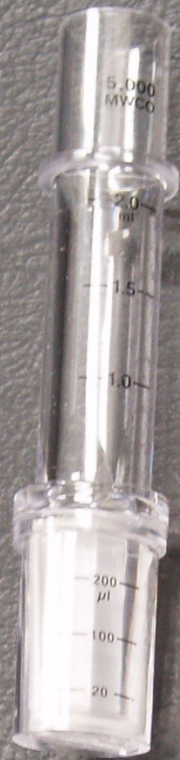
1) Zahuštění močí, likvorů

Stanovení specifických proteinů

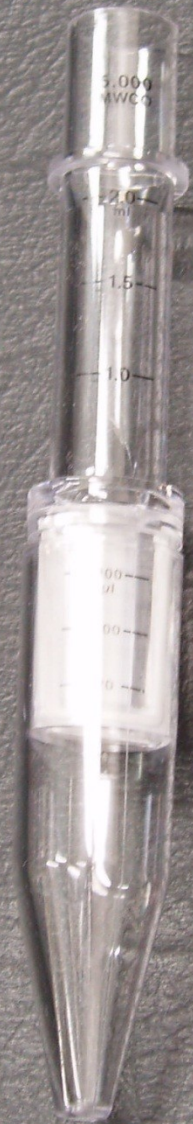
2) Analýza ze slin

Zpracování hustých biologických materiálů

Automatizovaná a robotizovaná perianalytická laboratorní fáze – jednotlivé kroky :

- Identifikace biologického materiálu
- Centrifugace
- Odzátkování
- Označení aliquotů čárovým kódem - labeling
- Rozpipetování – aliquoting
- Zazátkování
- Roztřídění - sorting
- Archivace
- Skladování

Typy laboratorní perianalytické automatizace

Celková

- Perianalytická zařízení spojená transportní dráhou přímo s analyzátory („*On-line*“)
  - a) kruhové uspořádání
  - b) moduly uspořádané stavebnicově za sebou

Diskrétní

- Samostatně stojící pracovní stanice
- Roznášení vzorků k analýze do samostatně stojících přístrojů

OLA 2000 (Beckman – dříve Olympus)

**Power Processor (Beckman Coulter) spojený s analyzátorom
(St. Dominic-Jackson Memorial Hospital, Jackson, Mississippi)**

Propojení 2x Advia 1600 a Advia Centaur - Siemens

Základní části:

- Vstup – místo pro vkládání zkumavek
- Dopravníkový systém - transport zkumavek mezi jednotlivými funkčními jednotkami
- Laserová čtečka k identifikaci vzorku načtením čárového kódu
- (Robotizovaná centrifuga)
- Odzátkovací zařízení
- Zásobník zkumavek pro aliquoty
- Tisk a nalepení štítků s čárovým kódem
- Pipetor pro vytvoření aliquotů
- Zařízení pro roztřídění primárních zkumavek a aliquotů pro cílové analyzátory
- Chlazený sklad pro uložení vzorků – automaticky posílá vzorky pro analýzu doordinovaných testů, po uplynutí skladovací doby vyhodí vzorky

Složení perianalytického systému

- **Vstupní modul**
- **Robotizovaná centrifuga**
- **Odzátkovací zařízení**
- **Alikvotační modul**
- **Modul generující a lepící čárové kódy**
- **Zátkovací modul**
- **Třídící modul**
- **Skladovací zařízení**

Modular Preanalytics (Roche Diagnostic)

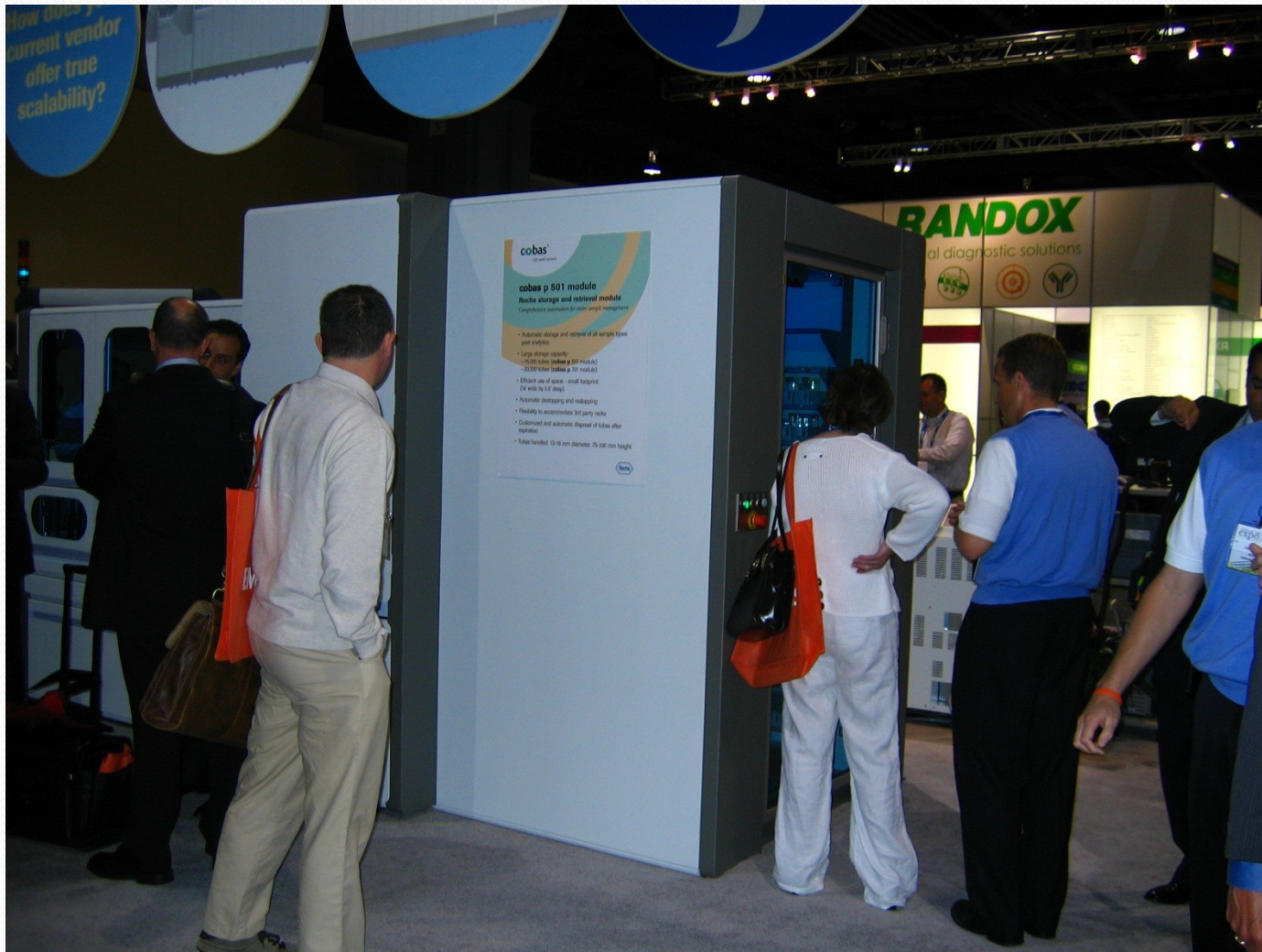
Chlazený sklad p 501/p701 (k MPA), Roche

Chlazený sklad p 501/p701 (k MPA), Roche

- Ukládá 400 zkumavek/hod.
- Automaticky zátkuje a odzátkovává
- Likviduje vzorky po uplynutí expirace
- Kapacita 13500 zkumavek modul p501
- Kapacita 27000 zkumavek modul p701

Preanalytický systém cobas p 312 - „Kolibřík“, Roche

- Malý, výkonný preanalytický systém (1m x 1m)
- Velmi vhodný pro menší laboratoře, pro provozy s nedostatkem místa
- Zpracování 100 až 2000 vzorků za den
- Provede odzátkování, třídění a archivaci vzorků z různých oborů (klinická chemie, imunologie, hematologie, koagulace a močová analýza)

Power Link, Beckman

Včetně odzátkování

Power Express, Beckman (ještě není na trhu)

- Složeno z AU5800 a UniCel DxI 800 immunoanalyzátor
- RFID technologie
- Konsolidace chemie, klinický informační systém a hematologie
- Možnost integrace s chlazeným skladem (skladování a likvidace vzorků)

Thermo TCAutomation (Siemens)

- Řešení pro střední a velké laboratoře, 500 zkumavek/ hodinu

Výhody preanalytických systémů:

- Zkrácení TAT
- Úspora personálu
- Odstranění možnosti potenciální záměny materiálu
- Omezení styku s biologickým materiálem
- Zachycení sraženiny v séru
- Zájem personálu o novou přístrojovou techniku
- Reprezentativní laboratoř

Děkuji Vám za pozornost.

